

Громадська Думка

ПЕРЕДПЛАТА:

(Ціна 1. прих. в таборі 4 ф.)
" " поза таб. 5 ф.)
На місяць в таборі . . 30 ф.
" " поза табор. 40 ф.
На 3 місяці в таборі . . 90 ф.
" " поза таб. 1 м. 20 ф.

ЧАСОПИСЬ ПОЛОНЕНИХ УКРАЇНЦІВ у ВЕДЛЯРІ.

ВИХОДИТЬ ЩО ЧЕТВЕРГА Й ЩО НЕДІЛІ.

АДРЕСА:

Ukrainischer
Unterrichts-Ausschuss
Lagerzeitung
— in Wetzlar. —

Видав „Видавниче Товариство імени В. Грінченка“.

Ч. 61. (108).

Неділя, 2. вересня 1917.

Рік III.

Московський національний конгрес у Москві.

(Франфуртер Цайтунг від 27.—29. серпня 1917 р.).

Дня 25. серпня відкрито у великій опері в Москві національний московський конгрес, зложений з 2500 послів. На те число складається 488 членів всіх Дум, 110 представників селянства, 29 членів Совету з усеї Росії, 147 представників від городських управ, 118 представників союзу земств і городів, 150 послів від промислових організацій і банків, 176 членів заводських організацій, 313 представників стоваришень. Цей конгрес має чисто буржуазний характер; він має висловити думку буржуазії, які належить приміняти способи, щоби зробити кінець грізному положенню держави. Україна, як звісно, відмовила ся від участі в конгресі, для того можна назвати цей конгрес чисто московським зібранням пануючої нації в Росії.

Юрба цікавої публіки окружає площі коло великої опери, яку окружено скорострілами і обставлено кавалерією для охорони проти невдоволених мас робітників, які приготувляють штрайк і протест проти буржуазійно-реакційної наради над „м'брами“ подавлення революційних свобод.

О 3. годині зайняв вступне слово президент міністрів Керенський.

Зміст бесіди Керенського.

Конгрес горожан московської держави скликано на те, щоби їм виложити всю правду, яка очікує Росію, щоби віякий горожанин не оправдував ся, що він не знав положення Ро-

сії. Всяку пробу використати цей конгрес до нападу на тимчасове правительство здавить ся кровю і залізом. Наше довіре спочиває на народі і на армії, яка боронить нас перед німецьким напором.

Держава переходить годину смертельної небезпеки, бо ми маєм боротьбу проти сильного і зорганізованного ворога, тому потреба нам жертви, самовідречення й любови вітчизни, що не у всіх зустрічаєть ся, як би належало.

В політичній життю ще гостріше проявляєть ся цей процес дезорганізації, яка веде деякі живучі в Росії народности шукати свого щастя не в ційкій сполуці з матірною землею (?) тільки в сепаратистичних стремліннях. Цілість сього положення увінчано великою ганьбою на фронті, де російська армія, забуваючи свій обовязок, без спротиву уступила перед ворогом і викувала для народу нові кайдани деспотизму. Ми впали так низько, бо не увільнили ся від проклятого старого режиму, який ми ненавидимо, та його слухаємо з боязни перед ним. Тепер переносимо недовіре на власть, яка не основана на багнетах, а на свободі. Тепер машерують відважно проти цієї власті, що перше дрожали перед авторитарним правительством. Але нехай знають вони, що наша терпеливість має свої границі, і ми будем непримиримі, а я перепию всяку спробу використування для себе національного нещастя Росії.

Далі говорив Керенський про військо, яке було тілом на глиняних ногах без голови. Тепер прийшов час згуртувати здобутки революції і саму державу. Ми—казав він—відкинули пропозицію окремого мира—і звернув ся з поклоном серед загальних оплесків, до дипломатів союзників яким складає привіт ціле зібрання. Признавши жертви Румунії та, обіцявши їм гостинність в Росії (чи на Україні? ред.). Керенський звернув ся до національного питання. „Демократія Росії німо не дуже прихильного становища деяких національностей проти матірнього краю (?) буде давати усе що вона обіцяла через уста тимчасового правительства і що ще признає Установче Зібрання. Але—говорив далі—де боротьба переступає границі можливости (?), де хочуть з нашого скрутного положення витягнути користи, щоби знасилувати вільну волю Росії, ми скажемо: руки геть!“ Тут переходить з окрема до Фінляндії потверджуючи, що правительство перешкодить відкриттю фінляндського розв'язанного сейму силою.

Вкінці заявив, що правительство буде бороти ся проти всіх переворотових нападів большевиків, які ведуть до знищення дисципліни у війську.

Далі говорив міністер внутрішніх справ Авксентієв про організацію життя на провінції на основі законів, які видасть правительство.

Фінансове положення в Росії.

Міністер торгівлі і промислу, Прокопович заявив, що війна коштувала першай рік 53 мільярди, а другий рік 112 мільярдів, коли всі доходи в 1913. році з цілої Росії виносять 16 мільярдів. Промисло-

вість поменшила продукцію, примір. Донецький басейн видав вугля на 50 процен. менше, заосмотренне засобів поживи йде дуже тяжко. На полі боротьби між капіталом та працею правительство уважає слушним унормувати зиски промисловців, щоби перешкодити їх збогаченню коштом народу.

Керманіч фінансового міністерства проф. Бернацький з міністром Некрасовим підносять, що звичайний бюджет зростає з 5 мільярдів на 7 1/2 мільярдів 1918 р. Нещастем Росії те, що кинено 14 мільярдів рублів банкнотами, які не мають вартости. Тому Росія для соціалістичного режиму є ще недозріла, а може її виратувати тільки капіталістична господарська система. Міністер Некрасов говорив, що Росія в 1914. кинула місячно 219 мільонів рублів паперового гроша, в 1915. місячно 223 мільонів рублів, 1916. місячно 290 мільонів рублів. За два перші місяці 1917. видано банкотів на 423 мільони, від марта, від часу революції, видано 823 мільонів рублів місячно. Самі робочі в путилівському заводі поставили домагання на 90 мільонів рублів. Для скріплення фінансової сили заведеть ся монополія на цукер, чай, сірники і т. д.

Засідання поодиноких груп і стоваришень.

В понеділок відбули ся засідання поодиноких політичних груп, і стоваришень, які беруть участь у конгресі. Максимальні моряки порішили поставити домогання, щоби власть перейшла на Совет робочих і салдатів і опустити засідання, якби більшість була проти цього. Інтернаціоналі-

ти поставлять домаганне, щоби усунути кару смерті і всякі військові „м'єри“ проти Фінляндії і України. Кадети під проводом Мілюкова ставлять домаганне, щоби правительтво кермувало ся не тільки лівими партіями, а загальною програмою національною.

Вечірне засідання 28. серпня.

На засіданню 28. серпня бувший міністер війни Гучков забірає слово в справі грозачої небезпеки поразення війська і кризи господарського життя та розтягає свою бесіду понад приписаний час, через це мусить опустити трибуну серед протесту правих партій.

Другий правий Шульгін говорить проти сепаратистичних стремлінь деяких частей українського народу.

Третій централіст посол другої Думи Алексїнський заявив, що члени цієї Думи будуть підпирати тільки таке правительтво яке признає програму: 1) продовження війни в союзі з союзниками аж до цілковитого вигнання ворожих військ з Росії і союзних держав. 2) організації правительтва на основі спільної праці партій і краєвої оборони.

Далі забірає слово головнокомандуючий Корнілов у справі положення на фронті і стану війська: старий режим оставив армію мимо недостач її організації готову до боротьби і жертв. Та цілий ряд людей перемінили дух армії в людей, які загубили розум і дрожать за своє існування. Для ратовання Росії належить признати його міри, потвержені міністром війни, а се: 1) скріпленне внутрішньої дисципліни салдатів через віднову авторитету офіцерів і унтерофіцерів. 2) поправа матеріального положення офіцерів 3) обмеженне діяльності виділів полкових, які не можуть мішати ся в військові підприємства і іменованне провідників. До віднови порядку на фронті потреба скріплення заосмотрення, муніції і зоруження. Міри на фронті мусять примінювати ся й за фронтом.

Далі забрав слово гетьман донського війська Каледін, як представник усіх (?) козацьких груп, прочитав резолюцію козаків, яка домагаєть ся продовження війни до цілковитої побіди в союзі зі союзниками і для того потреба таких спосо-

бів: 1) усуненне армії від політики, формальний заказ зборів серед армії. 2) подавленне всіх виділів і полкових рад 3) ревізія прав салдатів, 4) загостренне і укріпленне дисципліни строгими способами та примінне тих способів за фронтом. 5) віднова кари з боку начальства.

Ці резолюції викликали у правих оклики признання і оплески, а в лівих свист і протести.

Заява Чхеїдзе від Ради Роб. і Салд.

Чхеїдзе, предсідатель Ради робочих, і салдатів вступив на естраду серед оплесків лівих партій з окликом: „Нехай живе провідник російської революції!“.

Іменем демократичних стоваришень прочитав Чхеїдзе заяву, що тільки діяльна поміч революційної демократії може виратувати Росію і революцію та уможливити відродженне армії і краю. До цього належить примінити такі способи 1) В області заосмотрення харчами мусить правительтво удержати монодоль для зерна й трівки ціни для земельних плодів; 2) в області торгівлі, промислу та краєвої охорони жадаєть ся вибору муніції й її доставки та підвищення видатности промислу; 3) в області фінансів жадаєть ся примінення законів що до доходного податку на тих, що тягнуть користи з війни, дідичні маєтки та люксові вироби (предмети роскоші); 4) в області аграрної реформи належить перешкодити захоплюванню землі через поодиноких людей та гурти людей; 5) в області організації армії жадаєть ся відграничення прав і обовязків провідників від армейських комісарів; 6) що до національного питання полишаєть ся в силі заява тимчасового правительтва, що кожній національності полишить ся означенне своєї долі з предумовою, що се потвердить Установче Зібранне. Тому правительтво мусить мати повну необмеженість власти.

Засідання з 29. серпня.

На початку взяв слово бувший головнокомандуючий Алексєєв, який висловив погляд, що причиною невдач Росії є розклад усеї армії на два табори: на салдатів і офіцерів. Вину приписує виділам салда-

тів і не бачить способу до дальшого ведення війни, поки армію не оживить новий дух. Далі говорила бабуся Брешко-Брешковська, а потім звістний революціонер Крапоткин, який заявив ся за федеративною республікою серед загального одешевлення й оплесків, бо за сю думку підняв ся перший голос.

Після Плеханова, який виступав проти окремого мира, що був би зрадою демократії західних союзників, прийшла черга на третім засіданню бесіди представника земства Грузінова, який домагав ся обмеження армейських виділів і необмеженої власти главнокомандуючого. Представник залізниць зазначив цілковите розладде комунікації. Представник Жидів заявив ся за обороною Росії перед ворогами. Представник Білоруси і України заявив, що народи тих земель готові до жертви всього для добра своєї вітчизни.

Представник Лотишів заявив, що Курляндія не буде ніколи з Німцями в союзі, представник російських Магометанів заявив, що всі його співгрожани підпирють тимчасове правительтво. Вкінці забрав слово Родзянко, як предсідатель заявив, що нещастем Росії є роздвоєність власти Виконавчого комітету й Ради салдатів та робочих, а Мілюков сконстатував, що саме правительтво від двох місяців схляло голову перед утопійними (далекими до здійснення) домоганнями робочих клас та пересадними (?) націоналістичними претенсіями народів Росії. Засіданне конгресу закінчив Керенский, бесідою в якій підкреслив, що мимо ріжниць всі заявили ся за злагодою всіх партій. Правительтво буде пильнувати революції й не стерпить протиревольційних затій.

Ця конференція не мала практичного значіння, але вказала всім, що кому лежить на серці. Засіданне закінчило ся. Під час цього конгресу відбував штрайк 120.000 робітників в Москві, як демонстрація проти наради буржуазії під гаслом: Тільки негайний мир може вратувати Росію. До заворушень не прийшло.

Свою думку про значінне конгресу скажемо в слідуочім числі.

В годину розчаровання.

Стріла неначе прудкокрила,
Найкращая пора життя
Безповоротно пролетіла,
Минула марно, без пуття.

Коли я мисленно огляню
Житте минулеє своє—
Чогось так сумно мені стане,
Занне серденько мое

І душу так печаль огорне,
Що світу божему не рад,
Минулеє пусте і скорбне,
Без світлих мрій і без одрад.

Колись були в мене кумири,
Яким би все я в жертву дав,
Та зникли враз пориви щирі,
І я кумири потоптав.

Любить людей? Любити правду?
Житте за ближнього віддать?..
В серцях людей найшов я зраду,
А правда... Деж її шукать?..

Житте, хоча воно й нікчемне,
Віддать за ближнього не варт,
Бо ближній жертву цю оберне
Як не в комедію, то в жарт.

І нині... нині я не знаю,
Яка життя мого мета.
Живу, турбую ся, страждаю...
І так минають дні, літа.

Zet.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ.

З Берна пише „Matin“ із Петрограду: Корнілов порішив покликати всіх членів української ради робітників і салдатів, які, після його погляду, ще можуть сповняти військову службу, на фронт.

[Франкф. Цайт. з 29. серп. веч.]

Катедри українознавства в київськїм університетї.

„Кієв. Мысль“ з дня 17. н. ст. липня повідомляє: На університетї св. Володимира від наступаючого академічного року заснують ся слідуочі чотирі катедри українознавства: на історично фільологічнім факультетї—катедра української мови, катедра української літератури й катедра української історії; на юридичнім факультетї—катедра історії українського права. (Діло).

Полонені галицькї Українці в Росії.

„Кієв. Мысль“ з дня 24. н. ст. липня повідомляє: До Генерального Секретаріату і до Української Центральної Ради надійшов цілий ряд

якій заявлено йому необмежене довіре в справі переведення реформи серед війська.

Крайня лівця російських партій бойкотує конгрес у Москві. Правація покладає великі надії на конгрес. Тепер грозить Росії загострене класової боротьби. Соціалісти підозрівають, що цей конгрес улади середня верства буржуазії, а буржуазія підозріває в тім самім соціалістів. Ціль конгресу в Москві не ясна для суспільности.

Найбільше занепокоєння викликає відсунення скликання Установчого Зібрання на два місяці пізніше. З цього може виникнути нова криза правительства в Росії.

Політика нового правительства й настрої нової Росії.

З Берна подає дописувач „Морнінгпосту“ про нове правительство дуже недовірчивий і песимістичний погляд. На його думку новий кабінет має ще менше вигляду зробити порядок, як попереднє правительство. Воно має в своїм складі дуже сумнівні елементи. Воно починає нову діяльність знову від старих безнадійних покликів до народу. Звертає увагу на те, що воно в цих покличах зважає не ратувати революцію, а ратувати Росію. Замітно й те, що тепер появляється час від часу російська національна хоругва замість червоної, уживаної виключно від п'яти місяців. Уся надія краю полягає на військовій управі.

Зі Штокгольму доносять про голос „Новой Жизни“: Росія повинна без огляду на своїх союзників подати до відома свої власні, воєнні цілі. Орган Максима Горького одинокий має відвагу від часу нагинки на більшовиків проголошувати нешовіністичні думки й звертає ся з усею силою проти сього божевілья, в яким означає ся все, що пригадує мир роботою німців. Формула: „мир без загарбань і відшкодовань побіч самовизначення народів“—тепер вважається зрадою держави. Видається ся, що Росія перестав робити все по своїй волі, а знаходить ся під впливом других, і зостається питання: як далеко і під чім проводом має вона бути.

Беренський та Рада робочих і салдатів.

„Times“ сповіщає з Петрограду: Керенський був у п'ятницю на засіданні Ради. Його прийнято холодно. Він і міністер внутрішніх справ заявили, що вони хоронять революцію перед нападами з лівої й з пра-

вої сторони. Вони просили довіри у виконавчого віділу Ради. Церетелі боронив тимчасове правительство проти нападів за арештованне головних діячів крайніх партій, яких взято під суд. Вкінці прийнято резолюцію уміркованих соціалдемократів сильною більшістю. Резолюція признає добрим енергічні „м'яри“ правительства. Вона зважає російську демократію удержувати спокій і хоронити край перед млітарною катастрофою, як і перед протиреволюцією.

[Франкф. Цайт. з 22. серп. пол.]

Мілюков проти Ради робочих і салдатів.

З Базеля доносить бюро Гаваса з Петрограду: Мілюков мав бесіду на городській раді, в якій провіряв ролю Ради робітничих і салдатських депутатів в обнови Росії. Він заявив, що Рада робітничих і салдатських депутатів не має ані потрібної енергії, ані потрібної компетенції (права, досвіду), щоби забезпечити національну оборону. Вона втратила велику пайку часу на непотрібні переговори. Коли деякі люди ще вірять, що Рада представляє більшість публічної опінії, то він в того погляду, що Рада робітничих і салдатських депутатів не має ніякого законного поручення (мандату) і нікого вона не представляє.

[Франкф. Цайтунг з 23. серп. рано.]

Правительство та стокгольмська конференція.

З Берна доносять: Терещенко заявив кореспондентам про вигляди стокгольмської конференції таке: Ані я, ані наше правительство не змінили своїх поглядів, які ми виявили в маю. Я не важу ся сказати, що уваги нашого діловодця (посла) в Лондоні в листі до англійського правительства були подані на власну руку, як то деякі англійські чачописі доносили про наші відносини до стокгольмської конференції: Керенський не вислав ніколи ніякого листа в справі конференції, навпаки, він зазначував всім посольствам союзників потребу виставлення соціалістам паспортів до Стокгольму.

„Манчестер Гвардіян“ доносить 16. серпня з Петрограду: Урядові органи соціалістичних партій і Ради робочих нападають гостро на правительство і обвинувачують його в зраді. Вони пишуть, що заява тимчасового правительства Льюїс-Джорджові, а передовсім лист російського діловодця в Лондоні зіпсували вигляди конференції. „Діло Народа“,

урядовий орган соціал-революціонерів, грозить відступленням демократії від правительства, а треба знати, що соціалреволюціонери це найбільша партія в Росії, яка має рішучий голос в нараді в городських управах і буде його мати на Установчій Зібранню.

Стокгольмська конференція й фінляндське питання загострили російську кризу до найвищого ступня.

(Франкф. Цайт. з 23 серп. рано.)

Російська Рада робочих і стокгольмська конференція.

Розанов, член віділу Ради робочих і салдатів подав звідомлення на засіданні про своє посольство за границю. По деяких трудностах удало ся забезпечити участь представників соціалістів всіх країв, які мимо різних поглядів на конгрес в справі біжучих подій, всі годять ся на те, що мир мусить бути заключений без загарбань і відшкодовань. Справа невидачі паспортів з боку кількох правительств була ділом імперіалістів союзних держав, які хочуть поборювати політику Ради робочих і салдатів. Росія зробить все можливе, щоби це діло перервати. Розанов предложив резолюцію, в якій зважається ся вою російську демократію підпирати робочі партії всіх союзних країв; в цій резолюції найдуть вони надію й поміч, щоби злучити всі сили до активної оборони партій та щоби міжнародні демократії зєдинити на основних кличах російської революції.

Проти цієї резолюції запротестували мінімалісти. Тоді член віділу Богданов заявив, що більшість Ради салдатів і робочих стремить до мира, як вона скликає конгрес і утверджує бойову справність війська мимо перешкод з боку мінімалістів, що розсївають в народі блудні погляди й гальмують заключення мира.

Резолюцію Розанова прийнято майже одностайно.

[Генер. Анц. з 22. серп. рано.]

Реорганізація російської армії.

Кореспондент „Times“, який пробував довший час на західнім фронті, пише, що поволі зникає замішання у війську. Корнілов зібрав втікаючу армію і звів сильну дисципліну. Та резерви є здеморалізовані, крім сього недостаточна контролю залізниць утруднює заосмотрення війська. Американський знавець залізниць Стевенс подав раду завести на час війни окрему диктатуру для залізниць.

Французька часопись „Matin“

вітає з радістю відбудову російського війська з боку Корнілова і сповіщає радісно, що він мав сміливість 500 людей з одної дивізії розстріляти.

Зі Штокгольму доносять, що в часі цих трьох тижнів 20.000 російських салдатів ізза непослуху зістало виключене з війська.

З Лондону доносять, що англійський Генеральний штаб вважає млітарну силу Росії зовсім зломану так, що вона спосібна тільки до дефензиви. Для того антант мусить сам собі давати раду з німецькими силами.

„Русское Слово“ сповіщає, що Керенський завів гострі „м'яри“ для організованія діяльної армії. На доказ приводить це, що в 703. полку, який відіграв ролю в уличних розрухах в Петрограді і зістав розоружений козаками, казав Керенський кожного 20. салдата розстріляти. Решту розділено між різні полки.

[Генер. Анц. 21. з серп. рано.]

Кавказька армія за Раду робочих і салдатів.

Президент старої Думи, теперішній предсідатель московської конференції, послав до кавказької армії привітну телеграму. Кавказька армія відповіла телеграфічно, що вона відкидає цю депешу й признає тільки російську Раду робочих і салдатів та правительство, яке на неї покладається ся.

[Генер. Анц. з 25. серпня рано.]

Японська „поміч“ для Росії.

З Женеві сповіщають дня 22. серпня. Змагання антанту добути японську поміч дійшли до цілі. „Matin“ доносить офіційно, що Японія візьме участь у військовім відродженні Росії в такий спосіб, що російські гарнізони в Сибіру заступлять Японці за повною згодою правительства, Японські війська привезе залізниця, аладжена японськими інженерами на російський фронт. Так Японці мають своєю відвагою показати взір російським полкам, які розбила максималістична пропаганда.

[Франк. Нахріх. з 22. серп.]

Реформа війська.

„Times“ доносить через Гагу 25. серпня з Петрограду: Вчора відбуто окрему конференцію, щоби обрідити з Корніловим програму військової реформи. Сподівають ся, що прийде до згоди з Корніловим що до введення на фронті карі

прохань від полонених Українців Галичан повернути їх з різних місцевостей на Україну. У зв'язку з тим постановлено вислати у Петроград для в'яснення цього питання депутацію. (Діло).

Димісія Винниченка.

„Neue Fr. Presse“ доносить: Після телеграфічної відомості, яку одержав пос. Микола Василько з Києва через Стокгольм, відбулося в Києві дуже бурливе засідання Української Центральної Ради.

На тім засіданні представники українських соціальних демократів і національних меншостей (Поляків, Жидів) поставили внесення, щоби літу членів українського міністерства предложити тимчасовому правительству в Петрограді до затвердження. Проти того заявили ся рішучо українські соціалісти-революціонери, які взагалі відкидали всякий компроміс з тимчасовим правительством в Петрограді.

Більшість Центральної Ради заявила ся проти внесення соціальних демократів, а за опозиційним становищем соціалістів-революціонерів, із тої причини президент українських міністрів Винниченко виїс свою димісію.

Генеральний секретар України уступив.

Петроград (П. Т. А.) Українська Центральна Рада відмовила взяти участь в конгресі в Москві. Генеральний секретар України з причини ріжниць думок з правительством уступив. Він буде урядувати до хвилі іменовання наслідника. („Діло“).

До Сибіряків Українців.

До Української Центральної Ради надходять з Сибіру звістки, що люде які переселились туди з України, почувши про заведення автономії, хочуть повернутись назад.

Українська Центральна Рада оповіщає, що автономія України ще не заведена, а зараз тільки виробляється закон про автономію, і прохає переселенців-українців поки що жити на тих землях, які вони мають поза межами України. Як що вони повернуться зараз на Україну, то остануться не тільки без землі, а навіть може і без заробітку, і це може викликати великий безпорядок.

Крім того Центральна Рада повідомляє, що коли буде затверджена автономія, то тоді буде розглянуто питання про переселення на Укра-

їну, а до того часу нічого по сій справі зробити неможна, і Українська Центральна Рада приписує переселенцям-українцям не перелізати на Україну, а чекати поки автономія буде затверджена і переведена в життя. Генеральний Секретар по земельним справам Б. Мартос. За Писаря О. Чубукова. (Київ. „Робітничя Газета“, ч. 76)

Протест Українців проти святкування „Полтавської побіди“.

Правління Полтавської Української Громади, зібравшись на надзвичайні збори 27 червня 1917 року з приводу бучного святкування в цей день частиною місцевого громадянства річниці Полтавської битви 1709 року ухвалило: вшанувати вставанням пам'ять козаків запорожців—ціх представників тодішніх українських трудових мас, що під приводом кошового Костя Гордієнка поклали під Полтавою свої голови за волю України в боротьбі з Російським царатом.

„Визнаючи історичну помилку ціх найкращих синів нашого народу, котрі волю України думали оборонити при допомозі інших держав, ми одночасно найбільше рішучим способом протестуємо проти святкування на нашій землі „Полтавської побіди“ Російського царату, пролившого тоді на Україні море сліз і крови.

Во імя міжнароднього братерства, во імя згоди народів, про котру так часто говорять і представники національних меншостей на Україні, ми просимо ці національні меншости не викликати з далекої минушини кроваві тині, не ображати шумливими празднествами почуття суму, яке тільки і може бути у всіх демократів на Україні при згадці про царську Петрову побіду, про цю страшну братоубійчу різню“.

Цю постанову і цей протест ухвалено послати Українському Військовому Генеральному Комітету для вручення Українській Центральній Раді, а також надрукувати її в місцевих і українських газетах. (Київ. „Робітничя Газета“, ч. 78).

Хамська боротьба київського почтамту з українським рухом.

2. липня на почтовім дворі (думська площ. № 2) у вигребній ямі знайдена купа листів (коло ста) адресованих на український ім. Богдана Хмельницького полк... По словах робітничка, що працює у тому дворі, — „тут частенько, майже що дня, викладаються подібні купки“.

Таким чином на почтамті провадиться „ідейна боротьба“ з українським рухом.

Не знаємо, хто то робить з „ідейних борців“,—то виявить судове слідство, але цікаво, куди дивляться ті ставленики революційної демократії—„почтові комісари“, а також начальники почтових контор, що призначені для того, щоб стежить за відомством.

Не можна допустити, щоби то робила одна особа, бо на почтамті се не можливо. Колиж те робить гурт, то то є хамство, яке треба вивести.

В першу ж чергу таким начальникам почтових контор, які допускають такі хамства, треба сказати „прощайте“, „гуляйте з нашої хати“ і се треба зробити негайно.

З Київ. „Робітничої Газети“, ч. 76.

Організоване української армії.

Українські гвардійські баталіони.

„Новое Время“ з дня 29. н. ст. липня повідомляє:

Приказом головнокомандуючого військами петроградського воєнного округу дозволено при переформуванні резервових баталіонів гвардійських піхотних полків у гвардійські резервові полки виділяти Українців в окремі роти й баталіони.

Вручення прапора від У. Ц. Р. 2-му українському козацькому полкові ім. гетьмана Павла Полуботка.

„Київ. Мысль“ з дня 24. липня н. ст. повідомляє:

Вчора у Святошині на залізничній ставці член Українського Генерального Військового Комітету І Гореміка-Крупчинський вручив першому ешелону, який відходить в Грушок на фронт, прапор з написом: „2-му українському козацькому полкові ім. гетьмана Павла Полуботка—від Української Центральної Ради.“ Ешелон сей буде супроводжати на фронт п. Павловський.

Перший гайдамацький курінь.

„Київ. Мысль“ з дня 17. н. ст. липня повідомляє:

2. (15) липня виїхав на місце формування в Одесу „1-ий гайдамацький курінь“—перший партизанський відділ. Разом із Києва виїхало звиш 200 людей. Відділ перед від'їздом прийшов зі своїм прапором до пам'ятника Богдана Хмельницького. „Діло“

З РОСІЙСЬКОГО ЖИТТЯ.

Конгрес соціалістів поневолених націй Росії.

З Берна повідомлює „Times“ з Петрограду: Тут відбув ся перший конгрес соціалістичних партій поневолених націй Росії. Дванадцять соціалістичних партій ріжних національностей Росії, між якими Українці, Магометане, Лотинці, Вірмени й Жиди вислали своїх представників. Між инчим порішено, що великим ріжним національностям Росії повинна бути признана адміністративна автономія; далі повинно вівзвати ся інтернаціонала прийняти не тільки представників ріжних держав, але й представників ріжних національностей.

(Франкф. Цайт. веч. з 27/8).

Отворенне фінляндського сейму й Росія.

Бюро Гаваса сповіщає з Петрограду: Президент Маннар отворив наново засідання фінляндського сейму проти наказу російського правительства, яким воно закрило засідання до переведення нових виборів.

Центральний Комітет соціалістичної партії Фінляндії звернув ся з покликом до усього народу з огляду на нове відкритте праці сейму. В цім зазиві говорить ся, що тимчасове правительство, замикаючи сейм, мало на оці обмежене свободи Фінляндії. Сейм не може признати законности цього розв'язання.

(Франкф. Цайт. веч. з 27/8).

Московський конгрес.

„Times“ доносить з Гаги: На конгресі в Москві соціалісти боять ся реакції проти постанов, які є конечні з огляду на розстріл війська і напад ворогів на Росію. З того вийшли змагання впровадити соціалістичну диктатуру. З того виходить і причина нападів на Корнілова з боку соціалістичної преси. Умірковані партії, які будуть присутні на конференції в Москві, відбули вчора довіроче засідане під проводом Родзянка. Головну бесіду мав Алексієв, далі говорив ген. Каледін, признаний провідником козаків, і Бруслов. Представництво козаків московського гарнізону і союз св. Георгія, недавно заснованого, який має сто тисяч членів—давали запевнення, що вони хочуть або побідити, або згинуть. До Корнілова вислано телеграму, в

смерти. Як доносять, Савінков, помічник міністра війни, є з Корніловим одної думки що до цієї справи. Обидва заявляють, що без строгих способів не можна удержати дисципліни серед мільйонів салдат на фронті. Корнілов домагається милітаризації (військового ладу) залізниць і здається перепре свою волю супроти того, що Росії грозить залізничний страйк.

(Франкф. Цайт. з 24. серпня веч.)

Михайло Александрович жде Установчих Зборів.

„Times“ пише з Петрограду: Великий князь Михайло Александрович, запрошений вищими англійськими кругами до Англії, відповів, що він не опустить Росії, поки Установче Зібрання не заявить про форму майбутнього правління в державі. (Видно, сподівається на поворот монархії. Ред.)

(Франкф. Цайт. з 25. серп. веч.)

Відсування Установчого Зібрання в Росії.

Бюро Гаваса доносить через Базель з Петрограду: Тимчасове правительтво кермувалося бажанням скликати Установче Зібрання як скорше і тому визначало давніші вибори на 30. вересня с. р. Та тому що виставлення лісти виборців є здебільшого ділом громадських властей, які мусять бути вибрані на основі загального права голосування,—правительтво приневолено поки що зайняти виборами і установою громадських властей. Наслідком цього відсувають вибори на Установче Зібрання на день 25. листопада. Скликання Установчих Зборів пересувається на 11. грудня (декабря) с. р.

(Франкф. Цайт. з 24. серп. веч.)

Процес проти Сухомлінова.

З Петрограду пишуть: Почався тут процес проти бувшого міністра війни і його жінки, яких обжаловується за зраду стану. Він відбувається перед касаційним відділом Сенату, побіч якого стоїть перший раз в Росії суд присяжних. Обжаловані не признають за собою вини. Число свідків доходить до 200 людей. Між ними знаходяться президент Думи Родзянко, Мілюков і бувші міністри війни й мореплавання—Поліванов та адмірал Грігорович. Переслухання відбувається публично.

(Франкф. Цайтунг з 25. серп. пол.)

Очищення Петрограда.

Петроградська телеграфна агенція доносить: Тимчасове правительство хоче позбутися населення з Петрограду й прийняло закон, який порішує: 1) вивезення всіх петроградських госпіталів і домів добродійності; 2) усунення всіх елементів з населення, які становлять у цій часі небезпеку з огляду на протиреволуцію, передовсім давніших жандармів та агентів тайної поліції; 3) новий дослід всіх обов'язаних до військової служби серед реклямованих і пристановлених всіх звільнених не по праву на фронт; 4) заборону повертати до Петрограду всім особам, які не мають окремого позволення провінціальних і місцевих властей. Ці постанови уведено негайно в життя.

(Генер. Анц. з 27. серп. рано.)

Вісти зі світа.

РОСІЯ ТА ЛЬОНДОНСЬКІ СОЮЗНИКИ.

„Daily News“ доносить: Тимчасове правительтво прийняло дня 21. серпня урядово давнішу згоду царського правительтва проти окремого мира без союзників. З Вашингтону доносять, що Америка позичила Росії дальших 100 мільйонів доларів.

(Генер. Анц. з 23. серп. веч.)

ВОЄННІ ЦІЛІ РОБІТНИЧОЇ ПАРТІЇ В АНГЛІЇ.

Зі Штокгольму 26. серпня пишуть, що „Соціалдемократен“ оголошує проєкт заяви, яку англійська робітничка партія думає віддати під розгляд штокгольмській конференції. Головні точки їх програми слідує: 1) Німецький імперіалізм мусить упасти; 2) робітничка кляса мусить зєднатися, щоби закінчити війну; 3) вона мусить прийняти російську формулу без загарбань; 4) мусить утворити союз націй; 5) Німеччина мусить відбудувати Бельгію; 6) конференція представників балканських народів, або міжнародна комісія має рішати про балканські питання; 7) Ельзас-Лотарінгія має припасти Франції; 8) Околиці, уживаючі італійську бесіду в Австрії, мають належати до Італії; 9) зєднані Поляки означують самі свою долю; 10) Палестина відступає під доглядом міжнародної гваранції; 11) Царгород має бути вольною пристанню; 12) тропічні африканські колонії приходять під міжнародну управу; 13) міжнародна контрола має бути над всіма важними засобами поживи; 14) мають бути тривалі способи проти безробіття; 15) не слід провадити боротьбу на полі хазяйства; 16) має бути міжнародна відбудова знищених областей; 17) правний дослід над переступками поодиноких держав проти головних законів людности;

18) віднова міжнародних справ; 19) усунення тайної дипломатії.

Цю програму прийняли всі англійські групи робітників та потвердив її з малими змінами провідник Макдональд.

(Франкфуртер Цайтунг з 25. серпня.)

Цілі, як бачимо, дуже підходять до офіціальних англійських цілей.

Найкращий доказ, що справа поневолене народів в Росії зовсім не порушується, бо того не бажає собі англійське правительтво. А французькі соціалісти обстоюють за голосування на праві самоозначення таких народів, як Україна, Литва й Вірменія. (Ред.)

АНГЛІЙСЬКІ РОБІТНИКИ ЗА ШТОКГОЛЬМОМ.

Зі Штокгольму доносить Гуйсмайс, що більшість „Labour Party“ була далеко більша, як відомо світові. Друге голосування виказало 2.124.000 голосів за Штокгольмом, а 175.000 проти. „Labour Party“ має 2 мільйони членів, а три другі партії мають 100.000 членів.

(Генер. Анцайгер з 25. серпня.)

ПРОМОВА НІМЕЦЬКОГО КАНЦЛЕРА МІХАЕЛІСА.

Дня 21. серпня державний канцлер Німеччини на засіданні головного Відділу парламенту мав промову слідуєчого змісту:

Попереду заявив канцлер солідарність цілого союзу осередніх держав, згадав воєнний стан з Сямом, Ліберією і Китаєм під натиском антанту, подав огляд воєнного положення на основі письмєнного звідомлення генерал-фельдмаршала Гінденбурга, з якого виходить, що осередні держави милітарно стоять на початку четвертого року так добре, як ніколи перед тим. Та проте по тім боці не слідно мирового голосу, і навіть являється думка, що не буде мира, поки Німеччину не випреться на лівий беріг Рейну. Канцлер згадує про опублікований собою французько-російський договір та подає нові матеріяли, що до воєнних цілей ворогів Німеччини. Дня 7. вересня 1914 р. порішила коаліція антанту заключити мир тільки разом. Опісля 4. березня 1915 р. Росія за згодою Франції і Англії розпорядилися краями осередніх держав в цей спосіб: Росії має припасти Царгород з європейським побережжєм залуви себто південна частина Мідії, Трація до Янос, острови моря Мармара, острови Імброс і Тенедос, а з азійського боку—півостров між Чорним морем, Босфором і залувом Ісмідським аж до річки Сакарія. Далі вела Росія переговори в 1915 і 1916 році і заставила союзників признати собі Трєпезут і Туркестан. Франція брала для себе Сирію, Альдану та Мессіну і край на півночі аж до Сівас і Карпет; Англія мала одержати Месопотамію. Палестина мала стояти під інтернальним доглядом, а решта святих земель Турків і Арабів, як окремих союз держав мав підлягати англійському начальству. Як приступила Італія до війни,

вона знов зажадала для себе частину добичі по турецькій державі. Супроти таких договорів і становища антанту неможливо осереднім державам виступити з новим предложенням мира і справа продовження війни падає у вину виключно на союзників антанту. Вкінці перейшов до предложення папи, в яким папа на місце власти й оружжя ставить формальну справедливість і моральний закон. Що до матеріяльного змісту папського предложення не може Канцлер поки що зайняти становища, поки Німеччина не прийде до порозуміння з своїми союзниками. Привітавши ноту папи, як відповіді до звістному мировому предложенню осередніх держав в дня 12. грудня, зазначує, що се предложення папи вишло з його власної понуки, та висказує надію, що спільна праця доведе до мира хвального для вітчизни.

ВІЙНА.

(Звідомлення осередніх держав).

На західнім фронті у Фляндрії, коло Арра, над Есною й під Верденом офензива трохи ослабла, та битва триває далі на всіх місцях. Обчислено, що ця офензива сього літа на західнім фронті коштує 240.000 людей, яких утрачено по стороні антанту.

На італійським фронті завдяки французькій допомозі в людях, англійським снарядам провадиться офензива найсильніше над Сочем, де Італійці захопили гору Монте Санто. Після італійського звідомлення взяли Італійці 23.000 салдатів і 600 офіцерів до неволі за всю цю офензиву. Самі місцевости Врх (Верх) і Костанєвіца говорять, що вони борються не на італійській землі, а на словінській. Трієст, який вони хочуть здобути, заселений наполовину Хорватами й Словінцями, які складають корінне бідніше населення, так як Українці у Львові.

На східнім фронті не було більших подій. Коло Баранович, Тернополь і над Збручем стріляла артилерія. Коло Чернівців здобули осередні держави нові позиції і взяли 1000 салдатів до неволі та 6 гармат, так само в Молдавії коло Совея.

Американська військова комісія, яка досліджувала положення на західнім фронті, видала осуд, що треба найменше 10 літ, або великого напруження усієї американської армії, щоби випрети Німців з їх укріплених становищ. Супроти того ніщо не стоїть на перешкоді до ведення мирових переговорів, бо війну можна проголосити, що вона є без побіди. Мир належить заключити по думці заяви Вільсона, з якого вишла російська формула—

мир без загарбань і відшкодовань. Така є думка усієї Америки—кінчить справоздавець, видно Америка продовжати війни не має охоти.

ЖЕРТВИ.

На Український Національний Фонд.

Ком. Oppenheim. Демян П. . 25 ф.
 Ком. Selters. П. Шульженко—10 ф., П. Красників—10 ф. Разом 20 ф.
 Трифон В.—50 ф., Я. Кошман—50 ф. Разом . . 1 м.
 Ком. Gem. Michelbach. Д. Войнаровський—20 ф., О. Чухинин—10 ф., П. Магич—10 ф. Разом . 40 ф.
 Ком. Allendorf a. d. Lunda, № 2881. 4 м. 96 ф.
 Ком. Bahnmeisterei Hochst 3891.--50 ф.
 Ком. № 978. 50 ф.
 Ком. Krafdorf. 1 м. 10 ф.
 „ Obermeilingen 50 ф.
 „ Lützellinden. 4 м. 25 ф.

На церковне братство.

Ком. № 978. 2 м.

На Видавниче Т-во.

Ком. Attenhansen. . 3 м. 10 ф.

На хорих в лазареті.

Ком. Weyer, № 1171. . . 70 ф.

На упаковку бібліотеки т-ва „Самоств. Україна“

Ком. Meinzlar, № 206. . . 3 м.

На т-во „Самостійна Україна“

Ком. Gem. Weidenhahn. . . 50 ф.
 „ Bob Ord, № 1078. . . . 5 м.

На бібліотеку Т-во „Воля“.

Ком. Raab, № 355. . 14 м. 20 ф.
 Ком. Lissnau Post Löbsch, від т. Шкури 4 м.
 Від кооперативної крамниці Інвалідів 2 м.
 Разом . 20 м. 20 ф

Жертва книжками.

Від т. Нікушко 42 книги.

Всім жертводавцям т-во „Воля“ складає щому подяку.

На волинські школи.

Від співробітників „Громадської Думки“ невідібраний гонорар за місяці червень і липень 1917 р.
 В. Г.—4 м., В.ин—2 м. 84 ф., К. Я.—2 м. 88 ф., К.—1 м. 94 ф., С. К.—4 м. 68 ф., Zet—3 м. 24 ф., С. Р.—38 ф., Ц.—1 м. 36 ф., Ю.—34 ф., Подоляк—7 м. 62 ф., Ф. Б-ко—5 м. 06 ф., П. Бранько—48 ф., N—40 ф., Пайщик—48 ф., П.—4 м. 04 ф., Ф. К-в—36 ф.,

Л. Ч.—1 м. 18 ф., Мешк—VI бл.—60 ф., Я-ко—96 ф., Т-р—32 ф., Г-с—62 ф., В-к—66 ф., М.—1 м. 44 ф., М. О-ко—98 ф., Е.—66 ф., П-с—18 ф., Я. О-ко—1 м. 44 ф.

Разом . . 49 м. 14 ф.

Ком. Kohden. № 10599.—2 м.

Воробев Гриць. 77 ф.
 Ком. Grube Vortune. . 4 м. 52 ф.
 М. Червяк. 1 м.
 Ком. Bosenbach. 2 м.
 „ Wiesche u Scharffe Frankfurt a/m. 4 м. 65 ф.
 „ № 12237. 70 ф.
 „ Gem Kohden, № 10599.—2 м.
 „ Petersdausen. 70 ф.

На будову пам'ятника помер. тов.

Ком. Bechtbach, № 1708.—4 м. 31 ф.
 „ Marmes. b/Oberhaus.—1 м. 50 ф.
 „ Scheidert, № 11708. . . 3 м.
 „ Kishimbach. 85 ф.
 „ Büdingen. 2 м. 50 ф.
 „ Esch. 4 м. 50 ф.
 „ Frücht. 50 ф.
 „ Abenheim, № 1130. . . 35 м.
 „ Arnsberg, № 1571. . . 16 м.
 „ Langöhr, № 1368. . 19 м. 85 ф.
 „ Budenheim, № 1941. . 2 м. 45 ф.
 „ Klingelbach, № 2733.—12 м. 55 ф.
 „ Ulrichstein, № 3845.—4 м. 45 ф.
 „ Hefrich, № 1687. . . 11 м.
 „ Dillnburg. I. Петрушів—1 м.
 „ Hachenburg, № 1956. . 3 м.
 „ Laasphe, № 2022. . 11 м. 40 ф.
 „ Welschienenest, 3127.—7 м. 50 ф.
 Altenau i Harz Off. Gef. Lag.

Мелешко. 5 м.

Ком. Haigern Hütte, 1646.—25 м. 10 ф.
 „ Gem. Klein Rohrheim.—3 м. 20 ф.
 „ Lippe Krs. Lungen, 11205.—1 м.
 „ Geisweiber Eisenwerke.—4 м.
 „ Emmertshausen, 10369.—1 м. 30 ф.
 „ Wingershausen, № 2792.—10 м.
 „ Rockenberg, № 2618.—11 м.
 „ Mainz Kostheim, № 2384.—7 м.
 „ Steindorf, № 11832. . . 7 м.
 „ Grossenlüder, 10481.—5 м. 50 ф.
 „ Weisel, № 2544. . . . 12 м.
 „ Grosenbach, № 1385. . . 5 м.
 „ Obersseemen, № 3064. . 1 м.
 „ Nieder-Stole. 1 м.
 „ Erntebrücke. 70 ф.
 „ Niedersain. 1 м.
 „ Gau Algesheim, 535.—21 м. 20 ф.
 „ Holholzel, № 1155.—4 м. 05 ф.
 „ Lippe Lingen. 2 м. 80 ф.

Лука Швеців. 1 м.
 Ком. Aug. Hüttebrücke. . . 1 м.
 „ Hamburg, № 2903. . . 1 м.

Ком. Michelstadt. . . 14 м. 90 ф.
 Воробйов Г. 75 ф.
 Ком. Kolschhausen. . . . 4 м.

„ Attenhausen Post Obernhof. 3 м. 10 ф.
 „ № 3611. 4 м.

Ком. Schotten Gem. Michelbach. 5 м. 40 ф.
 „ № 864, Гурток „Пора“—1 м. 60 ф.

С. Рожко і др. 1 м. 70 ф.

Переписка Редакції.

На часопись «Громадська Думка», одержано передплату від таких т.т. і команд:

Salzwedel 1 мар., 80 ф., Oberlahnstein 1 м. 20 ф., Post Fronhausen № 1685—60 ф., Obernhofen № 3012—90 ф., Unterstolzbach № 10806—1 м., Albig № 717—60 фен., Gem. Ködigen № 11060—2 м. 40 ф., Bremke 1 м. 5 ф., Alhorn 90 ф., Nienhagen 90 фен., Obermeilingen № 10398—30 фен., Kirchenhausen 1546—90 ф., Cratzenbach № 10906—60 ф., St. Braubach № 1966—1 м. 20 фен., Gem. Hohensolens № 2850—30 фен., Gem. Eschweiler № 392—1 м., Kr. Gef. Lag. Pr. Holland—30 ф., Poplawsky № 6.4615—1 м. 20 фен., Hartmansheim 90 ф., Petershausen 30 ф., Grube Fortune 40 ф., Limbach № 10676—30 фен., Eibach 12076—30 ф., Oppenheim № 2572—1 м. 50 ф., Wüstwillenhof 30 фен., Hasselbom № 155—30 фен., Walert 1 мар., Steinheim 1 м. 80 ф., Lissnau Post. Löbsch 90 ф., Schwarzenfeld 1 м. 30 ф., Lirkhausen 30 фен., Weidenhof 1 м. 60 ф., Frankfurt—1 м. 95., Wiesche u. Scharffe 1 м. 20 фен.,

ПОВІДОМЛЕННЯ:

Тимофій Шкура. Вашої 1 мар. за календар ми не одержали, а тому й календаря не вислано.

Олекса Подобний № 985. Вам календар уже давно послали.

Gem. Assinghausen в/ Heinrich Rew Павлу Вінгліньскому. Часопись Вам послали, але гроші ще не одержані.

Івану Левницькому. Картки 2 серії на 1 м. 80 ф. послаємо; в свій час не були послані через помилку.

Жертву 14 м. 20 ф. на т-во «Воля» ще не одержали.

Wallerghausen № 73—гроші на Руський Вєстник висилайте до командатури.

Григорій Лахтадер. Німецькі часописі на робочі ком. вислати забороно.

Миколай Кішка. Книжки, котрі ви просите, будуть коштувати 2 м. 40 ф. часопись на 1 м. 40 ф. Шліть гроші, то вишлемо Вам їх.

Jlutzdorf—Шліть грошей 40 ф. на один місяць тоді вишлемо Вам часопись.

ОГОЛОШЕННЯ.

Полонений Пащенко Іван—міст, Білої Церкви, села Городиш, Трошківської вол., Васильківського пов., Київськ. губ. шукає свого брата Дмитра Пещенка (з того ж самого села, волості і т. д.), котрий вже 3 рік находити ся в Німеччині, Хто знає адресу брата, нехай сповістить мене на адресу: Wetzlar, K.-gefangenenlager, II бат. 5 компанії, № 660.

Яків Данилович Бородавка з Опошні, Полтавської губерні. Зінківського повіту, шукає односельчан Прокопа Омеляновича Щенка (Іщенка) й Макара Федотовича Пругла, яких просе відкликнутись на адресу: K.-g. Lager Wetzlar, 4 бат., 15 ком., № 4265.

Нові книжки.

Др. М. Лозинський. Іван Франко. (з портретом) Відень, 1917. р. Видання С. В. У. Опис життя й діяльності Івана Франка й значіння його для українського громадянства. 52 сторін.
 Ціна 60 ф.

Наша пісня. Вецляр 1917. Р. 3. видання (виправлене); 20 українських пісень з нотами (патріотичних, історичних, маршевих і ин.) в окладинці.
 Ціна 25 ф.

Обидві сі книжки продають ся в таборівій книгарні і висилають на команди по одержанню грошей.

Книгарня

Видавничого Т-ва ім. Б. Грінченка має для продажі

DAS ILLUSTRIERTE BLATT

тижнева часопись з ілюстраціями по німецьки. Виходить що середі. Ціна одного примірника 10 фен. Замовлення надсилати на слідууючу адресу:

Ukrainischer Unterrichts-Ausschuss Lagerzeitung K.-G.-L. Wetzlar.

Вийшла з друку

і продаєть ся в книгарні Видавничого Т-ва ім. Б. Грінченка брошура

Самостійна

Україна Видання С. В. У. Вецляр, 1917 р.

Брошура ся є відбитка з львівського видання Української Револуційної Партії з 1900. року. Тепер до неї додане післяслівє „Від видавців“.

Як на теперішні часи—дуже цікава книжечка, з якою слід познайомити ся кождому.

Коштує 10 фен.

Замовлення надсилати на слідууючу адресу:

Unterrichts-Ausschuss. Lagerzeitung. Wetzlar.

Приймаєть ся передплата
 на часопись полонених Українців табору Зальцведель

„Вільне Слово“

Часопись виходить що середі й суботи.

Вписувати можна в усі табори й на всі робітничі команди Німеччини й Австро-Угорщини.

ПЕРЕДПЛАТА НА МІСЯЦЬ КОШТУЄ: поза табором 40 ф., окреме число 5 фен.

Пробне число висилаєть ся без плати.

Адреса Редакції: Lagerzeitung: „Freies Wort“. Salzwedel. Kriegsgefangenenlager.